

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Æqualitas probabilitatis. Vbi, Quid operetur possessio in probabilibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

appareat convincens, quamvis adsit nonnulla ejusdem partis opposita formido. Ita Thom. Sanch. lib. 1. in Dec. cap. 9. num. 2. Portell. in dubio reg. V. opinio, num. 1. Caltr. 1. 1. tr. 1. d. 2. punct. 1. & passim.

2. Quando ejusmodi assensus innititur rationi, dicitur probabilitas intrinseca; extrinseca, quando à ratione. Rursus, quando idem assensus, hic & nunc dirigit proximè actionem, quam gerimus, juxta dicta §. 1. num. 1. appellatur probabilitas practica, quam Joan. de Lugo de just. tom. 1. d. 16. sect. 3. num. 97. vocat probabilitatem proximam: quando remota, seu in universum, quam idem de Lugo appellat probabilitatem remotam, vocatur probabilitas speculativa. An autem aliquid speculative tantum possit esse probabile, non verò practice, lege apud P. Bardi de cons. disp. 4. cap. 8.

3. Num verò, qui aliquid operatur, motus ex opinione probabili, bene operatur, & sine peccato, quia in humanis, ut cum prudentia, quæ est certa regula humanarum actionum, operemur, non nisi probabilitas necessario requiritur. Id quod ita certum est, & ita à Doctoribus utroque Sanch. & Caltro P. tom. 1. tr. 1. d. 2. p. 1. Valq. p. 2. d. 62. ap. 4. num. 8. Meroll. 1. 1. d. 3. cap. 4. d. 1. & novissimè Bardi contra Philal. tom. 1. d. 4. c. 10. comprobatur, ut nostra discussione non indigeat, etiam opinione probabiliter relicta, ex Caltr. l. c. Joan. Sanch. d. 4. num. 12. etiam omitta tutiore, ex eisdem ibid. etiam communi, juxta Caltro P. l. c. 1. Thom. Sanch. l. 1. in Dec. c. 9. num. 9. etiam in articulo mortis, cum Joan. Sanch. d. 19. n. 8. Pasch. dec. 27. quia dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, juxta Pasq. decis. 20. præstet Franciscum de Amico apud Bardi l. c. cap. 13. modo à probabilitatis finibus non exeat, ut explicatur mox num. 11. sine, confisi, aliquid agimus, semper prudenter agimus. Neque obstat, quod in dubiis tutior sit pars eligenda, nam (præter alia,) nos hic sumus in probabilibus, non in dubiis.

Autoritas unius.

4. Ut autem faciliore negotio dignoscas, quænam sit ejusmodi præsertim practica probabilitas. Dubitabis primò. An autoritas unius Doctoris sufficiat ad probabilem practicè, & proximè opinionem constituendam, ita scilicet, ut tutò, & sine peccato ex vi ipsius in actionem prorumpamus.

5. Respondeo. Tunc solum puto sufficere unum, tamen contra innumeros Doctores is doceat, quando idem est doctus, rem ex professione tractat, firmamque rationem pro se habet, nec apparet contra ipsum aliquid convincens: ita Azor. part. 1. cap. 17. q. 6. Valq. p. 2. tom. 1. d. 62. cap. 4. num. 12. alique. Ratio est, quia ex tali auctore sic vallato nascitur meritò prudens judicium. Quod si ejusmodi Doctor ratione alicujus momenti non fulciatur, idque tu doctus animadvertas, non vales illius sententiam regulariter excipere, nec illam aliis amplectendam proponere, cum tamen possit indoctus. Ratio est, quia tibi non potest tunc innasci judicium prudens, indocto potest, vel certe illum sequi eidem indocto, qui sine culpa ei doctori fidem habet, culpæ non dabitur.

6. Dico, (regulariter) nam potest contingere, ut ille, rem seriò tractans, sit adeò doctus, ut tibi liceat prudenter judicare, rationem illius firmam esse, sed minus à te penetratam, vel notam, & item judicare, ipsum, rationem in contrarium tibi probatissimam facile posse diluere, in hoc enim eventu, ejus opinionem utpotè extrinsecè probabilem, si amplectaris, prudenter geres.

Probabilitas probabilis.

7. Dubitabis secundo, ut valeat quis firmare opinionem probabilem, an debeat ipsi constare evidenter talem opinionem esse probabilem, an sufficiat illi constare probabiliter.

8. Distinguit Merolla 1. 1. d. 3. cap. 4. dub. 1. coroll. 3. assensens, si opposita est evidenter probabilis, debere constare pariter evidenter, aliteram esse probabilem. Si opposita solum probabiliter est probabilis, satis esse alteram esse probabiliter probabilem. Sed absolute puto cum Salas, Valquie, Sanch. Merolla apud Bardi de cons. disp. 1. c. 6. quibus adde Pasq. dec. 18. satis esse in omnibus casibus constare probabiliter opinionem esse probabilem: tunc enim satis firmabitur certa moraliter illa veritas, ne in hunc ferè modum dirigetur. Ego hic & nunc prudenter operor; quia, dum probabiliter puto hoc esse probabile, sum prudenter illud judicium in praxi sequor. Nec enim quod opposita sit evidenter probabilis, dejicit opinionem meam à sua probabilitate: Non sic, si contraria esset evidenter certa, tunc enim (cum una sit veritas) mea esset falsa, nec consequenter probabilis.

Æqualitas probabilitatis. Vbi quid operetur possessio in probabilibus.

9. Dubitabis tertio, an probabiles rationes pro una parte, & æquales rationes probabiles pro alia faciant, ut utraque pars sit reputanda probabilis? Ut id intelligatur, immo ejusmodi rationes posse esse vel circa jus, vel circa factum. Circa jus est, quando rationes ducuntur à legum, & statutorum interpretationibus, eorumque interpretibus. Circa factum est, quando ducuntur ex ipsa positione facti, seu conjecturis factum testificantibus. Exemplò res fiet manifestior. Sunt probabiles rationes, quæ probant rem ab aliquo inventam, v. g. Crumenam argento plenam, facta diligentia, nec ullo comparante, posse qualibet sibi illam applicare; sunt etiam æquales rationes probantes debere pauperibus distribui. Hæ rationes sunt circa jus, quia ponderant id, quod de jure competit, & ex vi legis sive naturalis sive positivæ. At si quatuor fide digni testificentur crumenam esse Pauli, alii verò quatuor simili fide asserant esse Petri, æqualesque conjecturas pro se Petrus asserat, asseratque Paulus, hæ rationes erunt circa factum, quia probant id, quod in facto est.

10. Conveniunt 70. Doctores, rationes alicujus momenti æquales circa jus parere opinionem practicam probabilem pro sua parte, sic idem Joan. Sanchez disp. 3. num. 49. & communiter, ratio est toties dicta, quia qualibet pro parte sua inclinant intellectum ad formandum tutiorem judicium.

At verò similes rationes æquales circa factum assentunt non pauci parere non posse opinionem probabilem, sed dubiam, sic idem Jo. Sanch. ibid. à num. 48. Garc. 2. 1. de Ben. p. 1. cap. 5. num. 32. Merolla tom. 1. disp. 48. Ratio est, sunt verba Joan. Sanchez l. c. n. 48. quia dubium solum circa factum versatur, & tunc dicimus propriè aliquid dubitare, quando certò non scit, an aliquid factum sit, vel non, vel an ita factum sit, vel minus. Hæc ille, sed falsum est, primò dubium solum circa factum versari. Nam etiam an solidè jus aliquod interpretetur, meritò dubitamus, quando scilicet interpretatio non est ejus generis, ut efficax aliquo tandem sit modo ad prudenter assentiendum. Secundo falsum item est, propriè dubitare esse, quando certò quis non scit; nam etiam quando quis probabiliter opinatur, certò non scit: opinatur enim solum probabiliter. Quid igitur sit propriè dubitare, supra §. 1. num. 5. definivimus; est enim, quando quis ita anceps est, & incertus, ut nec ad assensum inclinetur, nec ad dissensum, modo ibidem explicato.

11. Sed jam respondeo ad dubitationem propositam. Rationes æquales probabiles non solum si sint juris, verum etiam si sint facti, semper (Nisi quid aliunde obstat) pariunt opinionem practicè, seu proximè probabilem. Ratio est, quia rationes probantes aliquid, sive probabiliter probent jus, sive factum, non relinquunt intellectum ancipitem & incertum, sed quæ negativè habentem, sed æquè ipsum inclinant ad prudenter assentiendum ex vi ipsarum, rem ita esse: non absolute,

absolutè, sed ut dico ex vi ipsarum; quare donec ab alia evidenti ratione in unam solam partem poterit, & conclusus, tendere in utramque partem poterit, & consequenter, alterutram excipiendo, prudenter operari. Atque hæc ratio allatam doctrinam probat, etiam si altera pars sit probabilior; modo major probabilitas alterius dicte partis non sit tanta, ut deiciat à probabilitate dicte partis illam oppositam, quia tunc, expulsa iam probabilitate, non est mirum, si inclinari ad assentiendum illi oppositæ nequeat prudenter intellectus.

12. Dixi autem, (Nisi quid aliunde obstat,) ut signetur notari hanc limitationem, seu exceptionem semper esse habendam esse, antequam decernatur, num sit solum remota probabile, à quo non possumus licet dirigi ad actiones peragendas: an etiam proximè sit practice, à quo non possumus. Nam si, adesse aliqua lex, vel consuetudo disponens de contratio, vel pactum, vel circumstantia urgetur aliqua; una tantum pars excipiundo valet. Exemplo res explicabitur. Si Paulus illam inventam crumenam, num. 9. dictam pacifice possideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, æqualibus testibus allato: quia tunc obstatet aliquid: obstatet enim illa lex definiens, *Quod in pari casu melior est conditio possidentis*, & sic quamvis verum sit dicte æquali probabilitate facti pro duobus posse alterutri rem attribui; at si alter inveniatur habere rei possessionem, non erit amplius probabile, id est non erit practice, seu proximè probabile, posse dari alterutri, sed possidens debet omnino illam retinere: Ita Sanch. Thom. Sanch. quos citat Ioan. Sanch. disp. 44. num. 54. & disp. 33. num. 29. Vt notationem huius muneris adeo necessariam alius menti figamus, asseramus alia exempla, quæ illam quæ magis explicant, quæ confirmant.

13. Verum, antea, iterum ad hanc doctrinam de meliore possidentis conditione regredi cogar. Rogas, an hæc possidentis melior conditio vera sit siue rationes æqualiter pro utraque parte probantes, sint ex parte iuris. Respondeo, si sint ex parte facti id verum esse, lege Castro P. n. 1. tr. 1. d. 3. p. 2. n. 1. Io. de Lugo tom. 1. de iud. d. 16. sect. 5. num. 106. Nam si rem, de qua sunt probabiles facti probationes pro duobus, unus ex illis hoc habeat amplius, quod rem, & possideat, nec privatus quisquam, nec, ut mox §. sequenti dicam, Iudex, poterit eam à possidente auferre; Ratio est, quia illa lex disponens, in pari casu meliorem esse conditionem possidentis, ut deciditur C. ex litteris, de probationibus, ibi: *Quod si amborum partium testes sint æque idonei, possessoris testes prevalerunt*, maxime, locum habet in pari casu ex parte facti.

14. Verum, Quando rem, de qua sunt æquales rationes quoad probationes iuris, altera ex partibus possidet, An possit parti non possidenti ea attribui, maior est controversia; puto tamen privatos (nam, quid in hoc casu facturus sit Iudex, dicam mox §. 4. à num. 1.) non posse sibi à parte, quæ possidet, palam, vel occultè eam auferre: ita Th. Sanch. lib. 6. in Decal. cap. 1. n. 7. & lib. 4. in dec. cap. 40. num. 18. Castro Pal. tom. 1. tr. 1. d. 3. p. 2. num. 11. Ratio est, quia, licet quis habeat opinionem probabilem, immò probabiliorem quoad jus, aliquam rem esse suam: nisi habeat certitudinem saltem moralem rem vere esse suam, non est probabile, posse facere spoliū auctoritate propria contra possidentem; Vltior autem ratio est, quia etiam hic maxime militat illud: *In pari casu melior est conditio possidentis*: Par autem moraliter semper est casus utriusque litigantis, donec utriusque causa in iure probabilis perseverat, & alterutra, non transit in certam.

15. Non ignoro aliquos apud Ioan. Sanch. d. 43. à num. 40. docere habentem rationes probabiles quoad jus posse licet alterum similes probabiles rationes habentem occultè à possessione spoliare, sibi que rem vendicare, modo res non sit deducta ad forum contentiosum; tunc enim ratio dicitur, ut expectetur Iudicis sententia, & modo cesset scandalum, & turbatio: non,

inquam, id ignoro, nam propterea propter auctoritatem Doctorum extrinsecam; hæc sententia non est censenda saltem quoad aliquos, calis improbabilis.

Et certe quamvis Io. de Lugo de Inst. tom. 1. sect. 5. disp. 17. d. 106. non audeat universaliter hanc sententiam approbare, tamen in particularibus quibusdam eventibus, quos Doctores asserunt, asseram ego mox num. 25. exemplo 19. & 20. §. 34. num. 31. nonnullos non invitatus approbare, quia (inquit) fortasse in particularibus casibus, Doctores id propter aliquod caput concedere valuerunt, cum tamen non viderint caput aliquod generale, unde omnibus casibus idem concedere poterint.

Sed redamus ad exempla communiter auctoritate nihil debere obstat ad constitutionem practice probabilitatis.

Exempla, quando alterutram partem excipere practice nos possumus, licet utraque sit probabilis.

16. Fœmina habens solam probabilitatem mortis sui viri, non valet alteri nubere. Io. Sanch. disp. 43. num. 59. quia dum Matrimonium cum hoc viro sit in possessione, non est à sua possessione spoliandum, obsec. cerit constet de viri interitu.

17. Habens rationes probabiles, mediæ noctis signum nondum sonuisse, & probabiles, jam sonuisse, propter diversitatem Horologiorum, quamvis possit manducare carnes temporis noctis supervenientis ad diem Iovis, contra diem veneris: tamen non potest idem facere nocte Sabbathi adveniente Dominica, ita Sanch. Fag. Trulench. alique apud Pasqual. de jejun. dec. 163. quia tunc possidet Sabbatum, in quo carnis vesci non licet: possit tamen etiam adveniente Dominica idem facere doceat probabiliter iidem apud eundem decis. 164. quibus adde Mxroll. tom. 1. disp. 3. cap. 3. n. 139. ut dicam infra §. 5. n. 6.

18. Quando testamentum est minus solemne, hoc est celebratum sine requisitis à Iure, cum sit controversia uter habeat melius jus in foro conscientie, hæres ab intestato, an hæres institutus in dicto testamento minus solemni, & pro utroque sit probabilis opinio; si tamen alteruter ex his occupaverit bona, & inveniatur in legitima possessione, juvabitur ab illa, meliusque jus habebit in foro conscientie, quare non poterit à possessione deturbari. Sanch. in conf. lib. 4. c. 1. d. 14. n. præsertim 6.

Pari modo quando hæres institutus in minus solemni testamento obtinuit bona, dubitatque probabiliter de testantis animo, & an fuerit fraus, potest adhuc bona testatoris retinere, quia in dubio melior est conditio possidentis. Ita xx Buigos de Paz Sanchez ibid. num. 7. Adde, quia nemo, nisi cerit constet, præsumendus est fraudem fecisse: vide aliqua huc pertinentia cap. 3. §. 7. v. Testament.

19. Asserentibus quatuor; v. g. fide dignis, vel authenticis scripturis attestantibus alium esse dispensatum ad consanguineam ducendam, quatuor similibus negantibus, non possit illam ducere: quia possidet impedimentum. Ioan. Sanch. d. 43. n. 45. & 57.

Simile quid eveniret etiam præcendendo à possessione impeditenti, si contra duos asserentes sibi fuisse à Papa dispensatum ad consanguineam ducendam decem æqualis fidei asserent non dispensatum fuisse; illi enim duo, licet absolute facerent probabilitatem: tamen in hac circumstantia tot contrariorum non facerent; siquidem illi decem probabilitatem ex duobus testibus ortam potius obscurant, ac deiciunt.

Contra, in sententia probabili, quod ad sit impedimentum dirimens; v. g. si sit probabile, immò etiam si sit minus probabile, quod non ad sit, potes contrahere; Ita Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 6. n. 18. quia satis est sequi opinionem, quamvis minus probabilem in rebus moralibus, ubi nihil aliud obstat, ut in hoc casu, ubi nec obstat possessio impeditenti, de hoc enim dubitatur, nec ab aliquo obscuratur alterutra probabilitas, ut supponimus.